

των ἀποφράδων ἡμερῶν τῆς ἐξορίας μου ὁ οἶκος σου ἐπιβουλεύει με ἐν Μονεμβασίᾳ. Ἄλλ' ὡς καὶ ὁ κ. Κ. Παπαμιχαλόπουλος (6) παρατήρησεν, οἱ χρονογράφοι δὲν ἀναφέρουσι τι περὶ ἐξορίας τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου, καὶ δὴ πρὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1320. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἠναγκάσθη νὰ παραιτηθῆ τοῦ θρόνου καὶ νὰ κλεισθῆ εἰς μοναστήριον, τῷ 1330, ἀφοῦ ἐπὶ μακρὸν ἐφιλονέκησε μετὰ τοῦ ἐγγόνου τοῦ Ἀνδρονίκου Γ' τοῦ Παλαιολόγου. Ἄλλὰ, καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνω, περὶ ἐξορίας καὶ δὴ εἰς Μονεμβασίαν οὐδεὶς λόγος. Ὁ πλαστογράφος φαίνεται ὅτι εἶχεν ὑπ' ὄψει τοὺς ἐπιχωριάζοντας καὶ νῦν εἶτι, πλὴν ἀδεσπότους, Μονεμβασιωτικούς θρόλλους, καθ' οὓς Ἀνδρονικός τις Παλαιολόγος διέμενε, ἐξοριστός ὢν, ἐν Μονεμβασίᾳ, ὅπου εἶτα ἀναλαβὼν τὴν βασιλείον ἀρχὴν ἐκτίσσε τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἐλνομένου Χριστοῦ περικαλλῆ ναόν (7).

Ζ') Οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον ὀφίκια ἀκακὲλλαρίων καὶ ἀπαλαίνων (ιδὲ Meursium, Du' ange, ophocles ἐν ταῖς οἰκείαις λέξεσι). Ἄλλὰ τὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ μνημονευόμενα ἀξιώματα ἀπαλαίνου συμβούλου καὶ ἀμεγάλου Καντζηλαρίου ὑπενθυμίζουσι τὰς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ἀρχάς. Ὁ πλαστογράφος, φαίνεται ἐκ πολλῶν τεκμηρίων, εἶχεν ὑπ' ὄψει Εὐρωπαϊκὰ ἔγγραφα καὶ συνθησίας.

Η') Δηλωτικὸν τῆς πλαστότητος ἐπὶ πᾶσιν εἶναι καὶ τὸ γλωσσικὸν σύμψυγμα τῆς ἐπιστολῆς, αἱ ἀνορθογραφίαι καὶ ἀσυνταξίαι αὐτῆς. Καὶ εἶναι, συχνὰ βεβαίως τὰ σόλοικα καὶ βαρβαρίζοντα ἐπίσημα βυζαντινὰ γράμματα, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου προφανῶς ἔχομεν πλαστογράφον ἀμαθῆ καὶ ἀγράμματον ἀναμιγνύοντα τύπους γλωσσικούς καὶ συνθησίας ἄρχαιότερας μετὰ νεωτέρων.

Ὁ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἀναγράφει πρὸς τούτοις ὅτι διημρισητήθη καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς περιφήμου ἐπιστολῆς, τὴν ὁποῖαν ἄνευ συζητήσεων καὶ σκέψεων θέλει γνησίαν. Ἄλλ' ὡς φαίνεται τούτο ἐλέχθη ἵνα συγκινήσῃ τοὺς εὐκόλως συγκινουμένους ἐκ τῆς ὄντως μεγάλης δραστηριότητος, τὴν ὁποῖαν ἔχει ὁ κύριος Ἐφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ὅπως πλουτίσῃ τὴν συλλογὴν τῶν χειρογράφων αὐτῆς—χωρὶς ὡς φαίνεται νὰ ἐξετάξῃ καὶ πολὺ ἂν τὰ περισυλλεγόμενα χειρόγραφα εἶναι πλαστὰ, κίβδηλα, ὑποβολιμαῖα, παρακεχραγμένα, νεοθευμένα, λελωθμένα κλ. κλ. Ἄλλ' οὐδεὶς, ἰσχυρῶς τούλαχιστον, διημρισητήθη τὴν ὑπαρξίν τῆς εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην λιμενισθείσης τέλους πλαστῆς ἐπιστολῆς, ἀφοῦ μάλιστα ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ πολυσεβάστου ἀνδρὸς πᾶν ἄλλο ἢ δάφνας Σιμωνίδου ἐπιζητούντος. Ἐπειτα βλέπω εἰς τὰ πρακτικὰ τοῦ Φιλολογικοῦ συλλόγου «Παρνασσῶς» (8) ὅτι κατὰ τὸ 1886 ὁ καθηγητὴς μου κ. Σπ. Π. Λάμπρος ἐπέδειξε τὸ πρωτότυπον τῆς ἐπιστολῆς ἐν συνεδίᾳ τοῦ φιλολογικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ τμήματος τοῦ βῆθεντος συλλόγου, ἀποφανεῖς ὑπὲρ τῆς πλαστότητος αὐτῆς, καὶ τὴν γνώμην του—ἀναγράφουσι βῆτως τὰ πρακτικὰ—παρεδέχθησαν οἱ παριστάμενοι καὶ ὁ Ι. Σακκελίω, ὁ μακαρίτης.

Καὶ ἐγὼ κατὰ τὴν ἱστοριοδικήν μου ἐκδρομὴν εἰς Μονεμβασίαν, τῷ 1903, ἠδυνήθην νὰ τεθῶ ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ περιέργου πλαστοῦ γράμματος, πληροφορηθεὶς ὅτι κατεῖχετο πρὸ πολλῶν ἡδὴ ἐτῶν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Κουπισίνη.

Ἐν τέλει ἤθελον νὰ ὑποδείξω ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου δὲν εἶναι κατὰ πάντα πιστὴ, περὶ τινὰ πνεύματα, τόνους, κλ. κλ. πρὸς τὸ

(6) Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1821 (Ἀθήνησι 1874) σ. 18 κ. ἔ.
(8) Πρ6λ. ἐνθ' ἀνωτέρω σ. 17.

πανομοιότυπον. Ἄλλ' ἀφοῦ ἀπεδείχθη ἀριδῆλως ὅτι πρόκειται περὶ πλαστογράφματος, νομίζω ὅτι δύναται καὶ νὰ ἐπιτραπῆ ἡ παράλειψις αὐτῆ.

Ἀθήνησι 19. V. 1905

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΝΣ

Προσθῆκαι. Ἦσαν ἡδὴ τὰνωτέρω ἐκτετυπωμένα, ὅποτε παρασκευάζων τὰς ἐν τῷ προσεχῆ τύχει τῆς Byzantinische Zeitschrift τοῦ κ. Krumbacher ἐκδοθησομένης ἰμάς συμβολῆς καὶ διορθώσεως εἰς τὸ: Plan eiens Corpus der griechischen Urkunden des Mittelalters uud der neueren Zeit ἀπύγνησα, ἐν σ. 115 αὐτοῦ, μνημονευομένην τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πλαστὴν ἐπιστολὴν μετὰ τῆς σημειώσεως: «als Falsificat erkant» [=ἀνεγνωρίσθη ὡς παραποιημένη] ὑπὸ Σπυρ. Π. Λάμπρου: Εἰσαγωγή εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας ὑπὸ l'anglois καὶ dei nebos σελ. 99 (1).

Τὰ ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ μεταφράσει ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ μου λεγόμενα περὶ τῆς πλαστότητος τοῦ ἀνωτέρου γράμματος ἔχουσιν ὡς ἐξῆς: α. Παράδειγμα τῆς γραφῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος ἄνωθεν τῶν γεγραμμένων παρὰ τὰ κεκανονισμένα καὶ κατὰ τύπους μὴ συμφωνούντας πρὸς τὰ εἰωθότα ἰδ' ἐν τῇ πλαστῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου Β' τῇ δημοσιευθείσῃ ὡς γνησίᾳ τὸ πρῶτον ὑπὸ Κ. Παπαμιχαλοπούλου (Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Μονεμβασίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1821. Ἀθήνησι 1874 σ. 16) ἧς καὶ ὁ [Ἡέτρος Κανελίδης] ἐποίησατο μνείαν ὡς γνησίας (Μάνη καὶ Μανιάται. Ἐπιστολὴ ὀγδόη ἐν Ἑβδομάδι τῆς 12 Σεπτεμβρίου 1887, σ. 3). Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἐπιγράφεται: ἄνωθεν Δυνάμει Θεοῦ καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀνδρονίκος ὁ βασιλεὺς τῶν Χριστιανῶν, ἐν ᾧ ἐν τοῖς γνησίοις κειμένοις οὐ μόνον ἐν τέλει φέρεται ἡ ὑπογραφή τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος ὄφειλε νὰ εἶναι οὗτος: Ἀνδρονίκος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστός βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος. Ἄλλο δὲ δείγμα πλαστότητος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἣν αὐτὸς ἰδὼν τῷ 1874 ἐν χειρὶ τοῦ ἐνταῦθα ἐκ Μονεμβασίας ὑποδηματοποιοῦ Καπιτσίνη διέγων περὶ πάντα πλαστῶς ἔχουσαν διὰ τ' ἐξωτερικούς καὶ ἐσωτερικούς λόγους, εἶναι ἡ ἐν μὴ προσηκούσῃ ἄλλως θέσει καὶ παρὰ πάντας τοὺς συνῆεις τύπους γεγραμμένη χρονολογία Ἐτει σωτηρίῳ Μαρτίου γ'

Α'
Τ'
Κ'

ἧτος 1320. Ἄλλ' οἱ Βυζαντινοὶ ἐχρονολόγουν κατὰ ἰνδικτιῶνας καὶ ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Καὶ ἄλλο γνῶρισμα πλαστοῦ ἔγγραφου εἶχεν ἡ ἐν χειρὶ τοῦ Καπιτσίνη περγαμνῆ, τὴν ἄνω τοῦ χαρακώματος γραφὴν τῶν γραμμάτων παρὰ τὰ εἰωθότα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, οἵτινες ἔγραφον κάτω τοῦ χαρακώματος... Δὲν δύναμαι παρὰ νὰ ἐκφράσω τὴν χαρὰν μου διότι τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Λάμπρου ἀναφερομένα ἐπιχειρήματα συμπίπτουσι πρὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ διότι κατάρθωσα διὰ πολλῶν περισσοτέρων ἐπιχειρημάτων ἀναλυτικώτερον καὶ οὕτως εἰπεῖν πειστικώτερον νὰ ποδείξω τὴν πλαστότητα τῆς δῆθεν ἐπιστολῆς τοῦ Ἀνδρονίκου Β' τοῦ Παλαιολόγου, τὴν ὁποῖαν μόνον ψευδπιστήμων ΦΡΙΚΑΛΕΑΣ ΑΜΑΘΕΙΑΣ, ἡδύνατο νὰ θεωρήσῃ γνησίαν.

N. A. B.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

(Ἀπὸ τὸ Mercure de France τῆς 15 τοῦ Μάη 1905)

Τὸ Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον ἀπὸ τῆς μιᾶς μεριᾶς, καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης ἡ ταραχὴ τῆς Κρήτης, δὲσσι καὶ ἂν εἶναι αὐτὸ μικρὸν ἐπισέδιον, ἀνάμεσα εἰς ἐπὶ καὶ κατορθώματα τῶν Γραμμῶν, τὴν ἐπισημαστικὰ, γυρίζουσι γιὰ μιὰ στιγμήν τὰ μάτια βίαια πρὸς τὴν ἀθάνατην πατρίδα τῆς Ἀθηνῶν. Τὸ συνθησμένο εἶναι καὶ ἕκαστος Γάλλος ποῦ ταξιδεῖται εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ γυρεύῃ ἐκεῖ πῶς πολὺ ἀπὸ τὴν νέα, τὴν ἀρχαία. Καὶ πολλὰς φορὰς ἡ ἀρχαία, ποῦ εἶναι τὸ ἱερόν τοῦ καθενός, τὴν ἀδικεῖ τῆς νέας. Μὰ πάντα οἱ δύο κόσμοι εἶναι πολὺ διαφορετικοί, μολοντί ὁ ἕνας πηγάζει ἀπὸ τὸν ἄλλο, καὶ ἔχουσι καὶ οἱ δύο ἀνάλογα γνωρίσματα. Μὰ τῆς γλώσσας ποῦ μιλεῖ, ἂν ἔχῃ πάντα καὶ μετὰ τῆς γλώσσας ποῦ γράφει, καὶ ποῦ μοιᾶζει εἰς τὴν Παρθενῶνα στραβὰ ἀναστρωμένους, μετὰ τὸ διανοητικὸν τῆς παρουσίας, μετὰ καὶ λογῆς συγγένειας, ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα εἶναι ἡ γνήσια θυγατέρα τῆς δοξασμένης μητέρας τῆς, καὶ τίποτα δὲ φανατίζει τόσο τὸ στοχαστικὸν τεχνίτην, τὸν ἐθνολόγον, τὸν ἀπλὸν γραμματικόν, παρὰ τὸ ψάξιμον γιὰ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτὰ σημάδια ποῦ δείχνουσι μετὰ τί σχετίζεται καὶ ἀπὸ ποῦ κρατεῖται ὁ νεοελληνικὸς λαός, ὁ Ῥωμιός, καθὼς λέγεται δημοτικῶς.

Ἐνας Σολωμός, φανερώοντας τὴν μυστικὴν συγγένειαν τοῦ νοῦ του μετὰ τὸν προκαταβολικὸν ρομαντισμὸν τοῦ Αἰσχύλου, ἕνας Κάλβος, ἀνανεώνοντας, γιὰ νὰ πῆ τὰ ἡρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ λυτρωτοῦ τῆς πατρίδας του, τὸ λυρικὸν φερεῖσμά του Πίνδαρος, ἕνας Κρυσταλάτης, ξαναβρίσκοντας τὴν γοητευτικὴν χάριν τοῦ Θεόκριτου, ἕνας Βλασφίτης, ξαναβρονιάζοντας τὸ μυστικὸν τῆς ἀρχαίας προσωποποιίας, ἕνας Παλαμάς, ταυρίζοντας τὴν καθάρτην σκέψιν τοῦ Πλάτωνος μετὰ τὴν δύναμιν τοῦ Ἡσίοδου καὶ μετὰ τὸ αἰσθητικὸν τοῦ Μόσχου, ἕνας Λασκαράτος, ἕνας Σουρῆς, ξαναφέροντας τὴν λησμονημένην παράδοσιν τοῦ Ἀριστοφάνους, ἕνας Πορφύρας χύνοντας τὴν ψυχὴν τοῦ Σέλλεῦ εἰς τὴν φωτεινὴν ἀπλότητά του Βίωνα ἀφίνουμε τοὺς πεζογράφους ποῦ εἶναι πλῆθος, καὶ ποῦ ἔχουσι, αὐτοὶ τὴν ἀφέλεια τοῦ Ἡρόδοτου, τὴν εἰρωνίαν τοῦ Λουκιανοῦ, ἢ τὴν ἰδουλλικὴν χάριν τοῦ Λόγγου, καὶ ἐκεῖνη τὴν δυνατὴν ἀκριβολογίαν τοῦ Θουκυδίδου, καὶ δίχως νὰ ἐπιμεῖνω εἰς τὰ λαμπρὰ καὶ ποιητικώτατα γεννήματα τῆς λαϊκῆς ποίησις, ποῦ ἀξίζουν αὐτὰ μόνον μιὰ Ἰλιάδα, τόσα νέα ἔργα, τόσοι φιλολογικοὶ χαχτήρες, ἀταξικὰ φανερωμένοι ὑστερ' ἀπὸ αἰῶνων προσπάθειαι, δὲν μαρτυροῦν μετὰ τὸ παραπάνω τὴν ἀξιοθεώμαστος ἐπιμονὴν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς μέσα εἰς τὰς δοκιμασίας τῆς σκληραίας, δὲ ζωγραφίζουσι μεγαλόπρεπα τὰ προγονικὰ χαρίσματα τῆς Φυλῆς ποῦ δὲν ἔχασε τίποτε ἀπὸ τὰς ἀγάπας τῆς πρὸς τοὺς μετρημένους καὶ τοὺς ἀγνοῦς καὶ τοὺς φωτολουσμένους καὶ τοὺς χαριτωμένους τύπους τῆς τέχνης, μετὰ τὴν ψιλὴν στάχτην ἐνὸς θλιμμένου ὄνειρου ποῦ τοὺς σκεπάζει κάπως, κάποτε, καὶ εἰς τὴν εἶξιν τοὺς τύπους αὐτοῦς.

Ὅπως δὲ ποτε, μετὰ τὸ νὰ θέλῃ νὰ μολοιάσῃ τὸ νέο της βλαστὰρι ἀπᾶνον εἰς τὸν σκουληκιωμένον ἀρχαῖον κορμὶ, χωρὶς νὰ τὰ φροντίσῃ τὰ χλωρὰ παραβλάσταρα ποῦ εἶχαν ἀπὸ κατ' ἐξοχίαν, ἢ ἀναστημένη Ἑλλάδα σπατάλησι γιὰ μιὰ στιγμήν, τὴν πῶς καλὴ τῆς δύναμιν. Ἡ λυτρωμένη Ἑλλάδα, χωρισμένη ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, τὴ φυσικὴ τῆς κορφή ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ βυζαντινοῦ Κράτους, εἶταν ἐνας κορμὶ ἀέφαλον ἀνάγκη ἀπὸ δὲ καὶ ἀπὸ κατ' ἐξοχίαν ὅ,τι τῆς εἶλεται. Ἐπηρεασμένη ἀπὸ κοραϊσμὸν καὶ ἀπὸ δασκαλισμὸν, ζυμωμένη μετὰ γαλλικὴν ἐπίδρασιν καὶ μετὰ δαιμασμούς ποῦ καταστρέφουσι καὶ αὐτόματα ἐνέργειαι, οἱ γραμματισμένοι τοῦ Φαναρίου κατεβήκαν εἰς τὴν Ἀθῆνα καὶ πῆραν εἰς τὰ χέρια τοὺς τὸ Πανεπιστήμιον. Τὰ Ἐρτάνησα, γῆ ποῦ βγάζει ποιητὰς ἀγνοῦς, ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν Ἑνωσιν, ποῦ ὑστερ' ἀπὸ χρόνια δὲ τὴν ἀποχτοῦσιν, ἀντιζητοῦσαν μετὰ μιᾶν ἐθνικὴν ἀντίληψιν πῶς γνωστικὴ, τὸ πεισωδρόμισμα ποῦ ἔφερε ὁ ἀθηναϊκὸς λογιστικισμὸς. Ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, ὁ Τερτζιέτης, ὁ Γεράσιμος Μαρκοῦρας, ἰλαγιστικοὶ καὶ αἰσθηματικοί, ὁ σατυρικὸς Λασκαράτος, οἱ κριτικοὶ Πολυλάς καὶ Καλοσγούρος, εἶναι ἀπὸ τὰ Ἐρτάνησα, εἰς τὸ Σολωμὸν ποῦ εἶταν Ζακωθινός, καὶ τὸ Βλασφίτην, ποῦ κάθονταν εἰς τὴν Ἁγία Μαῦρα, εἰς τὴν Μαδουρῆ. Καὶ εἶναι δημοτικιστῆς, ὅπαδοι τῆς ζωντανῆς γλώσσας, τῆς τέχνης τῆς ἐγκάρδιαι καὶ τῆς ἀβίστης. Καὶ χρεῖται ζονται νὰ πῶσιν τὸ ἀστραποπέλεκτον τοῦ Ἐταξιδίου τοῦ Ψυχάρη εἰς τὸ 1888, καὶ ἡ ἀπολάυσις ἡ φεαμένη ἀπὸ τὴν προσεχτικὴν μελέτην τοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ, γιὰ νὰ δείξουν πῶς καὶ ὁ πεζὸς λόγος ἔπρεπε νὰ θεμελιώσῃ τὴν νοη-

τική αναγέννηση της νέας 'Ελλάδας από τον δημοτικό αίσθημα και στη δημοτική γλώσσα. Και τέλος άρχισαν να βλέπουν και τους μοναδικούς θησαυρούς του ελληνικού λαού. Αυτό έπρεπε να σκάψουν για να αναβρίσκει ξανά η θεία πηγή του ελληνικού νοού και της ελληνικής ψυχής. Έτσι στοχάζονταν ο μέγας Βαλαωρίτης. Έτσι το είχαμε δείξει οι πιο πολλοί ποιητές από τα 'Εφτάνησα: έτσι ο Παλαμάς, ο Δροσίνης, ο Κρυστάλλης το προαισθάνονταν από χρόνια. Κ' έτσι όσο κι αν επηρέασαν τη διανοητική 'Ελλάδα, άραδα άραδα οι ξένοι, έπιρροή της 'Ιταλίας στα 'Εφτάνησα, της Γαλλίας στην 'Αθήνα, της Γερμανίας σε μερικούς, δεν είναι σωστό να μπίσουμε στη φιλολογική κίνηση της νέας 'Ελλάδας τα χωρίσματα και τα σημάδια που συνήθίζουμ' εδώ. Βέβαια, η ανακροντική χάρη του Χριστόπουλου, το μαζί πικρό και παιγνιδιάρικο κέρι του Βηλαρά, ένός ανοιχτομάτη δημοτικιστή, ή πειραχτική και παιγνιδιάρη Μούσα του Ρίζου Νερούλου, θα μπορούσαν να ταιριαστούν με της εποχής τους τον κλασικισμό που ξεβουχούσε ή πολιτική και σφοδρή σάτυρα του 'Αλέξανδρου Σούτσου γειτόνισσα είναι της σάτυρας του Βαρθελεμίου. Ο Σολωμός έχει κάποια συγγένεια με το Σίλλερ, κι ο Τυπάλδος με το Μαντζόνι ή Βαλαωρίτης εΐτανε φανατικός θαυμαστής του Ούγκώ, και τοϋτο φαίνεται άρκετά στο έργο του, καθώς δείχεται και σε άλλα έργα ή λατρεία τους για το Μυσσέ, το Λαμαρτίνω, το λάρδο Μπάιρονα ή Πολέμη, ο Γρυπάρης, που άνήκουνε στη σύγχρονη γενεά, μαρτυρούν εδώ και κι, αν και πολύ διαφορετικά καθέναν τους, κάποιο μοιάσιμο με τις θεωρίες των δικών μας των Parnassiens, καθώς κι ο Παλαμάς που πάντα όμως έκείνος, φυσικά τραβηγμένος από το φιλοσοφικό του νοού, φανερώθηκε πάντα πιο πολύ σε συμβολιστής. Συμβολιστής εΐτανε σ' καλύτεροι ποιητές της «Τέχνης» (1898—1899), που σ' ένα καιρό ανταμώθηκαν κάτω από τη διεύθυνση του 'Ιέτρου Βασιλικού, ο Καμπόσης, ο Πορφύρας, ο Μαλακιάς, ο Πασιγιάννης, ο Βλαχογιάννης, για να ξανασκορπιστούν ύστερα.

'Αλλά τα χαρακτηριστικά σημάδια, για μια δίκια κατάταξη, βρίσκονται άλλου. Η γλωσσική έπιστήμη έκεί κάτω τόσο στενά είναι δεμένη με την αισθητική, ώστε κάθε άρχηγος σχολής χρειάζεται να νάναι, πρώτα κι άπ' άρχής, γραμματικός.

Καθώς ο Ψυχάρης έγινε ο Δάκκαλος του άκέρου σημαντικού Δημοτικισμού, ο Κοραής, εδώ κ' έκαστο χρόνια, έγινε ο προφήτης της Κιθαρεύουσας, που πηγάζει μολαταύτα από μια στραβή έξηγήση των θεωριών του. 'Ανάμεσα στα δυο δόγματα, εδώ και λίγα χρόνια, στάθηκε ή έα συντροφιά των όπαδών της μιχτής γλώσσας: οι πολλοί άπ' αυτούς είναι κριτικοί και διηγηματογράφοι (μέσα σ' αυτούς ο Νιρβάνας, ο Μήτσος Χατζόπουλος, ο Ξενόπουλος και ο άριστοτέχνης του ύφους Παπαδιαμάντης), και που έχει την αξίωση να χωρίση την ιδέα της όμορφιάς από την ιδέα της γλώσσας. Οι ιδέες κι αυτού κλίνουν προς τη γλώσσα του λαού και αναγνωρίζουν πως είναι έπόλυτη ανάγκη να γίνει και γραφή γλώσσα ή γλώσσα αυτή, πλουτισμένη, κάθε που το απαιτεί ή έκφραση, με τύπους από την άρχαία ή από την καθαρεύουσα που μήκαμε στη φιλολογική κυκλοφορία και στη γλώσσα που μιλιέται. Είμαστε άναγκασμένοι να παραδεχτούμε τα τρία τούτα ξεχωρίσματα, και σ' ένα άπ' αυτά να κατατάξουμε κάθε συγγραφέα, σε θέλουμε να μελετήσουμε τα έργα και το χαρακτήρα του.

'Από τις καλές μελέτες του κ. Γ. Λαμπελέτ, που έσταλνε πριν από μας τα «Νεοελληνικά Γράμματα», οι άναγνωστές του «'Ερμής» γνωρίζανε, στα γενικά της, την τωρινή κίνηση, κι αυτούς που ξεχωρίζουνε μέσα σ' αυτή. 'Εμείς θα προτιμούσαμε να προχωρήσουμε με το φιλολογημένο και μεθοδικό παρουσίασμα των συγγραφέων, σημειώνοντας τη θέση που πρέπει να πιάση, μέσα στην άδιάκοπη σειρά των σύγχρονων έργων, κάθε προγενέστερος και κάθε πρόδρομος, με την έπίδρασή του. Θα μας έφτανε για τούτο να αναλύσουμε τα «Γράμματα» του Κωστή Παλαμά. Συλλογή από τις πιο διδαχτικές, σειρά από μελέτες κι από ένθους απάνου στους άνθρώπους, στα έργα και στις προσπάθειες της Νέας 'Ελλάδας. Η φλόγα μιας σκέψης, που πιστεύει έκλόνητα, λαμπρώνει έκεί τις καθαρότερες αλήθειες για τα τωρινά και για τα μελλόμενα και μπορεί κανείς να πάρη από και και πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορία της δημοτικής γλώσσας.

Κατόπι ο συγγραφέας του άρθρου κάνει μια σύντομη ανα-

θεώρηση της προηγουμένης εποχής, εδώ και ήκειοσέπεντε χρόνια, όδηγόντας τα «Γράμματα» του κ. Παλαμά, κυρίως το άρθρο που επιγράφεται «Το θαμποχάρημα μιας ψυχής» και τελειώνει ως έξης:

«Δεν μπορούμε να εξαντλήσουμ' εδώ τέτοιο ύλικό. Θα τα ξαναβρούμε άργότερα. Θα πούμε μαζί και τί πρέπει να αναγνωριστή πως κρατιέται από τη γερμανική έπίδραση, και για την ένεργεια του γαλλικού συμβολισμού, και για τον πόλεμο που πολεμάει άδιάκοπα ο Ψυχάρης, και την προσπάθεια που δάχνουν οι νεώτεροι να γυρίσουν προς ένα είδος είδωλικής φυσιολατρίας, ίκανής να ταιριάζη τη χάρη και τη μεγαλοχολία των δημοτικών τραγουδιών με το νέο αίσθημα. Και βέβαια γρικώντας την άγαθή και οικογενειακή κουβέντα του 'Αργύρη 'Εφταλιώτη, θα κάμουμ' ένα γύρο ανάμεσα στην «'Ιστορία της Ρωμισούνης», που άρχίζει από τον καιρό που σκλάβωσαν οι Ρωμαίοι την 'Ελλάδα. Η «'Ιστορία της Ρωμισούνης» θα μας δώση άφορμή προς άλλα εδώ κ' έκεί τριγυρίσματα και μιλήματα, καθώς και ο «'Αρχαιολόγος» του Καριατίσα, ή «'Ασάλευτη Ζωή» του Παλαμά, ή νέα «'Ιλιάδα» του Πάλλη, οι «Ζωντανοί και Πεθαμένοι» του Ταγκόπουλου, ή γενναία φλόγα του «Νουμά» και ο συμβολιστικός έκλεχτισμός των «Παναθηναίων». Το συμπέρασμα μας γιζ σήμερα είναι πως ή σύγχρονη λογοτεχνία άνήκει, θέλουμε δε θέλουμε, στους δημοτικιστές».

D. ASTERIOTIS

ΕΣ ΒΑΛΒΗΝ

'Επει τοι, Βάλβα τενεκευ, καλώς ποιών ξυγγραφείς, χαρτίφ χρήσασθαι λεπτό ειπέ τοις τυπογράφοις.

ΣΑΡΑΦΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΔΙΧΩΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ»

(Ζ. Φυτίλη. Δράμα σε τρεις πράξεις με πρόλογο κ' έπίλογο. Φικιάχτηκε στην Πόλη, τυπώθηκε στην 'Αθήνα τον 'Απρίλη του 1905).

Πρώτα πρώτα ο κ. Ζ. Φυτίλης στο καινούριο δράμα του στάθηκε πολύ τυχερός στον τίτλο. Τα δυο άλλα δράματά του, «Μητέρα και κόρη» και «Το έκθετο», δεν μπορούνε να καμαρώνουν και τόσο για τους τίτλους τους, που ταιριάζουν περισσότερο σε ρομάντζο της ρουτίνας παρά σε δράμα με κάποιες αξιώσεις. Στο τρίτο όμως δράμα του, το καινούριο, ο τίτλος, καλόφρονος κράχτης, σαγηνεύει τον άναγνώστη που άρχίζοντας από τον όμορφο τίτλο και προχωρώντας στην μελέτη του δράματός βρίσκει πως ο συγγραφέας του, έξόν από τον τίτλο, έχει κι άλλους λόγους να καυχίεται για το έργο του.

Δυο φορές το μελέτησα με προσοχή το «Δίχως άκρογιαλι» μα πολλές φορές κατόπι το συλλογίστηκα. Δεν είναι δράμα που διαβάζεται για να ξεχαστεί. Είναι από τα δράματα εκείνα, τα διαλεχτά, που όχι μόνο για την ξεχωριστή τεχντροπία τους, αλλά περισσότερο για την κεντρική ιδέα τους, την ψυχή τους το leit motive καθώς λένε οι Φράγγοι) τραβάνε όλοίσα στο μυαλό και θρονιάζονται κεί μέσα με δικαιώματα καταχτητή και τύραννου. Θές και δε θές θάν το θυμηθείς το δράμα, θάν το συζητήσεις μοναχός σου, θάν ταναλύσεις. Σου έπιβάλλεται. 'Αν το δείς και στο θέατρο, ή έπιβολή θάναι άκόμα πιο δυνατή, κ' έτσι κ' ή ζωή του πιο πολύχρονη στη σκέψη σου.

Το βιβλίο τόκλεισα και δε θάν το ξανανοιζώ. Ούτε τώρα που γράφω. Μπορεί άργότερα να θελήσω νάν το ξαναδιαβάσω, δεν ξέρω, μα για την ώρα δε λού

χρειάζεται. 'Ο,τι άρπαξα άπ' αυτό τις δυο φορές που το μελέτησα, με φτάνει. Μπορεί να μην καλοθυμούμαι τα όνόματα, ούτε όλες τις σκηνές, ούτε μερικές λεπτομέρειες, μα δεν έχει να κάνει τίποτα. Τις λεπτομέρειες θάν τις προσίξει άφριο ο κριτογράφος που θα φιλοκοσκινήσει το έργο για να ξεχωρίσει τάζκημα από τα καλά. Δεν καταπιάνουμαι τέτια δουλιά τη βαριέμαι. Μ' άρέσει, δε μ' άρέσει, ξέρω να πώ, και το δράμα του κ. Φυτίλη μ' έρεσε πολύ.

Η ύπόθεσή του με δυα λόγια. Ο ζωγράφος Λουκάς παντρεύτηκε τη Σμαράγδα από άγάπη. Είδε όμως πως ο γάμος σκοτώνει τον 'Ερωτα (μια θεωρία κι αυτή που συνηολέγεται, μα που σηκώνει και συζήτηση) κ' επειδή ο έρωτας του χρειζότανε για νάν του δυναμώνει την άγάπη στη δουλιά του, ζήτησε να βρει στην άγκαλιά μιανής όμορφης, μα ξεπασμένης και λαφρόμυαλης γυναίκας, της 'Αλεξάντρας, τη δύναμη αυτή.

Είναι μερικοί που όλα τα έπιτρέπουν στον καλλιτέχνη. Ο καλλιτέχνης μπορεί και να έγκληματίσει άκόμα, όταν αυτό το κάνει για την τέχνη του, από ανάγκη της τέχνης, να πούμε. Διαβάξα κάποτες πως ένας ζωγράφος της 'Αναγέννησης σταύρωσε ζωντανό άνθρωπο για να έχει μπροστά του ζωντανή αναπαράσταση του μαρτυρικού θανάτου του Χριστού. Το διάβασα και δεν έφριξα θάμασα μοναχά. Το ίδιο αίσθημα δοκίμασα διαβάζοντας τελευταία στο «Νουμά» και το μεγαλοάνταστο και περισσότεχρον «'Απελλή» του κ. Κ. Θεοτόκη. Όταν ο 'Απελλής, θυσιάζοντας κ' έρωτα και αίκτα και κάθε άλλο ανθρώπινο αίσθημα, στην Τέχνη διατάζει να λυσοδέσσουμε ζωντανό το Διονυσόδωρο άπάνου στο βράχο και νάν τον τυραννήσουμε, για να έχει έτσι μπροστά του ζωντανό το μαρτύριο του Προμηθέα, σου γεννάει το θαμασμό κι όχι την άγανάχτηση χειροκροτείς, μέσα στις γραμμές αυτές τις γιομάτες από μεγαλείο και φρίκη, τον τεχνίτη και δεν ξεχωρίζεις καθόλου τον χαρακτο κακούργου. 'Οχι μόνο ένα Διονυσόδωρο, μα και χίλιους, λές, είχε κάθε δικαίωμα να θυσιάσει ο μέγας ζωγράφος για να χρητάσει την ευγενικά δίψα της καλλιτεχνικής ψυχής του.

Δε λές το ίδιο και για το Λουκά του κ. Φυτίλη. Ο Λουκάς μπορεί να φτάνει όμορφες εικόνες, μα καλλιτεχνική ψυχή δεν έχει, άληθινός καλλιτέχνης δεν είναι. 'Αν εΐταν τέτιος, ή άγγελική άφοσίωση της γυναίκας του, της Σμαράγδας, ή βαθιά άγάπη της, το «μέσα πλούτος» που αναδίνεται από κάθε πράξη κι από κάθε λόγο της, θα τον κάνανε να ζητήσει την κινήτρα δύναμη της τέχνης στη γυναίκα του και να βρει την έμπνευσή του στην ψυχή της. Μα ο κ. Φυτίλης τον ήρωά του τον ζωγραφίζει περισσότερο άνθρωπο — μερικές φορές και λίγο άνόητο — και λιγότερο καλλιτέχνη. Μπορεί νάν το κάνει κ' έπίτηδες, κ' έτσι έλπίζω, γιατί με άληθινό καλλιτέχνη για ήρωα το δράμα του δε θα καλοστεκούτανε ίσαμε το τέλος. Θα τέλιωνε στη δεύτερη πράξη όταν ή γυναίκα του ταναίγει την καρδιά της, ή καλύτερα και σωστότερα όταν του άπλώνει κάτω στα πόδια του τους άξετίμωτους θησαυρούς της ψυχής της, σε να του λείει: «Κομμάτιασε την καρδιά μου, άφου δική σου είναι, εύτύχησε με το μαρτύριό μου, άφου σε ζει αυτό, άγάπα την 'Αλεξάντρα άφου ή άγάπη της σου είναι άπαραίτητη για την τέχνη σου, μα μη πάψεις να μ' αγαπάς και μένα τη φτωχή!»

'Αν εΐτανε άληθινός καλλιτέχνης ο Λουκάς άλλο άπ' αυτό δε θα ζητούσε. Είναι τόσο σπάνια ή τυφή άφοσίωση σήμερα που και καλλιτέχνη άκόμα μπορεί να συγκινήσει και να ένθουσιάσει. Ο